

Metode activ-participative și modele de proiecte didactice utile în predarea geografiei

**Pașcanu Mihaela Elena
Școala Gimnazială Bistra Mureșului**

În politica școlară actuală și de perspectivă, în raport cu idealul educațional, scopurile generale ale educației vizează, sub aspect formal, dezvoltarea potențialelor native din punct de vedere intelectual, tehnic, profesional, moral, estetic și fizic, iar sub aspect informal asimilarea valorilor culturale acumulate de omenire.

În sfera culturii generale intră cunoștințele generale despre natură și societate, gândirea umană care determină concepția și orientarea generală în lumea contemporană, capacitățile intelectuale și practice cu ajutorul cărora individul poate cunoaște și transforma realitatea obiectivă în contextual permanentei ei schimbări și dezvoltări. Didactica geografică vizează stabilirea raportului optim între cultura generală și cultura geografică.

Obiectivele generale actuale ale geografiei cuprind achiziția unui sistem de cunoștințe, formarea unei gândiri geografice, dezvoltarea unor capacități intelectuale, practice, afective, motivaționale și atitudinale.

Modelele de instruire și autoinstruire utilizate în activitățile didactice geografice reprezintă un mod de cercetare, un sistem de reguli sau principii de cunoaștere și transformare a realității obiective spre însușirea culturii, științei, tehnicii și a comportamentelor umane. Printre aceste modele enumerăm:

- Direcția de modernizare a metodologiei didactice

- Taxonomia metodelor de instruire și autoinstruire utilizate în învățarea și predarea geografiei
- Concretizarea modului de utilizare a metodelor de instruire și autoinstruire în activitățile geografice

Lucrarea prezentă este utilă elevilor din clasa a IV-a în învățarea Geografiei României, precum și elevilor din clasele V-VIII la următoarele capitole:

- Noțiuni de geografia populației, la clasa a V-a
- Europa, la subcapitolele legate de populație și orașele respective, clasa a VI-a
- Populația și așezările umane ale continentelor Asia, Africa, America și Australia, clasa a VII-a
- Populația, așezările omenești și organizarea administrativ-teritorială a României, clasa a VIII-a

Metode activ-participative

Metoda didactică cea mai potrivită pentru nivelul gimnazial, cred că se impune a fi „Tehnici de organizare grafică a informațiilor” și care poate fi învățată de către elevi încă din primele clase, pornind de la forme simple spre cele mai complexe.

Modelele grafice înlocuiesc datele numerice prin figuri geometrice cu dimensiuni comparative cu datele și fenomenele ce trebuie prezentate.

Modelul grafic este o reprezentare micșorată la scară, simplificată, esențializată a obiectelor, proceselor, fenomenelor sau sistemelor din realitatea obiectivă. Profesorii care doresc ca elevii lor să învețe „să învețe” le prezintă

acestora modele de structuri de informații în momentul în care elaborează schița pe tablă și le demonstrează procedurile prin care se ajunge la acestea.

Modalitățile de organizare grafică a informațiilor și tehnicilor prin care elevii învață să structureze informațiile verbale sunt:

1. Tabelul incomplet

Comunicarea sarcinii de lucru: formați grupuri de câte 3. Citiți din manual textul „Dinamica populației pe glob” (manual clasa a VI-a – Geografia fizică generală). Elaborați tabelul de pe tablă pe o foaie de caiet. Fiecare membru al grupului va căuta informațiile și completează tabelul referitor la rata natalității pe glob, al doilea studiază rata mortalității pe glob, al treilea sporul natural pe glob. Aveți la dispoziție 10 minute.

Activitate frontală. Pe rând fiecare membru din fiecare grup compară rata natalității înregistrate în Africa și S-V Asiei cu cea din Europa și America de Nord.

DINAMICA POPULAȚIEI PE GLOB						
	%o	continente	%o	continente	%o	continente
NATALITATE	20		30		>30	
MORTALITATE	<10		20-30		>20	
SPOR NATURAL	10		10-20		>	

2. Organizatorul grafic comparativ

Comunicarea sarcinii de lucru: Grupați în perechi, pe baza textului „Rasele umane și structura confesională” (manual clasa a V-a, Geografia

fizică generală) vor specifica pe prima coloană denumirea raselor umane, ce sunt comparate și pe coloana a doua sunt specificate structurile confesionale pe glob.

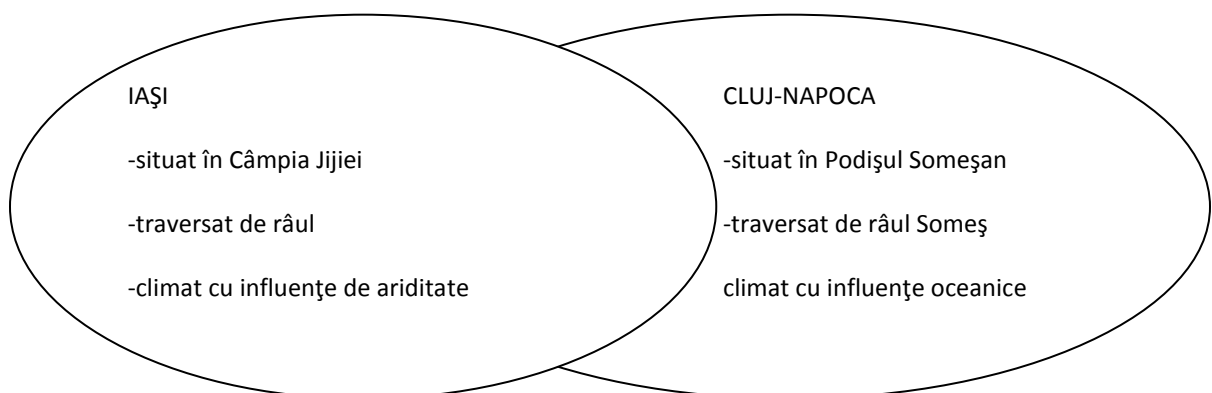
Se completează cu semnul „+” pentru caracteristicile existente și semnul „-“ pentru cele absente.

RASELE UMANE ȘI STRUCTURA CONFESIONALĂ									
					STRUCTURI CONFESIONALE				
Rasele	Culoarea pielii	Culoarea ochilor	Culoarea părului	Răspândirea pe continente	Creștinism	Islamism	Hinduism	Budism	Alte religii
Albă sau europeană	albă	-	-	Europa	+	Sudul Greciei	-	-	+

3. Diagrama Venn

Comunicarea sarcinii de lucru: Desenați fiecare în caiet două cercuri parțial suprapuse. Între orașele Iași și Cluj-Napoca există asemănări și deosebiri. Într-un cerc scrieți elementele esențiale prin care se caracterizează orașul Iași, iar în celălalt elementele specifice numai orașului Cluj-Napoca. În spațiul în care se suprapun cele două cercuri scrieți asemănările celor două orașe. Aveți la dispoziție 10 minute.

Activitate individuală

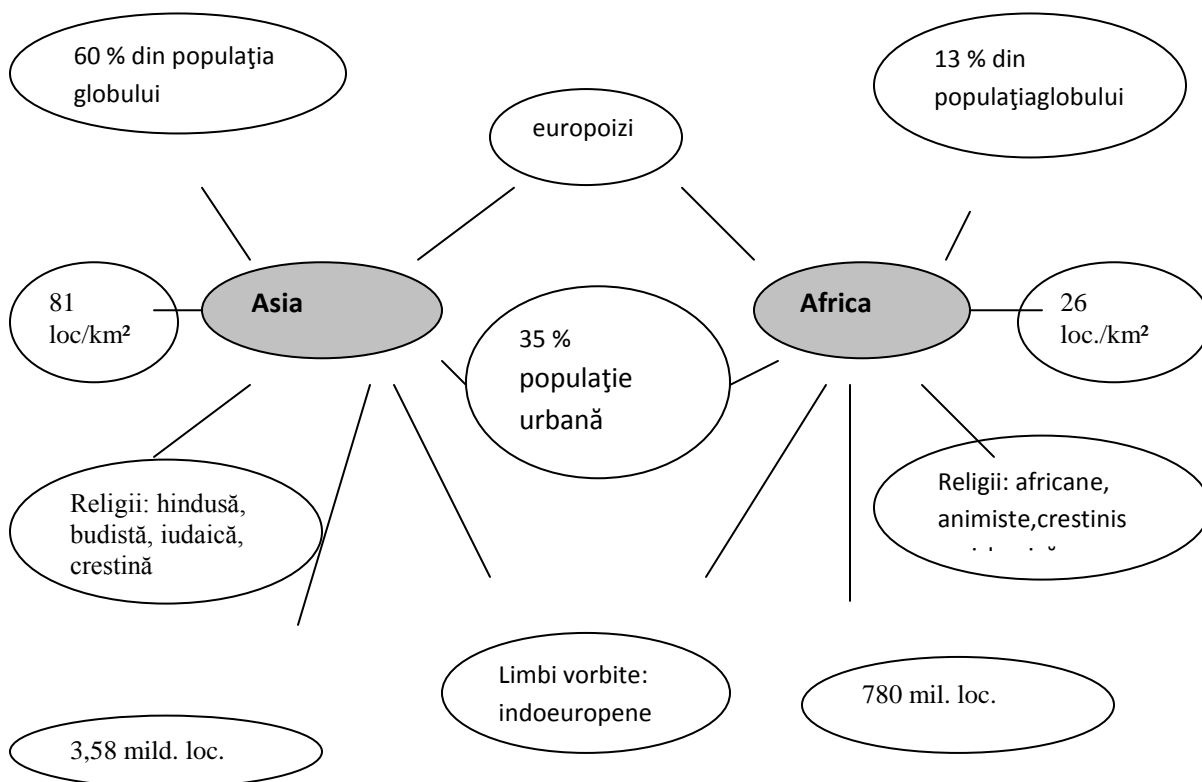

4. Diagrama Bula-Dublă

Comunicarea sarcinii de lucru: În cercurile mari se specifică termenii-cheie, în cercurile mici situate la mijloc se specifică punctele comune, iar în cele exterioare particularitățile fiecărui termen sau deosebiri.

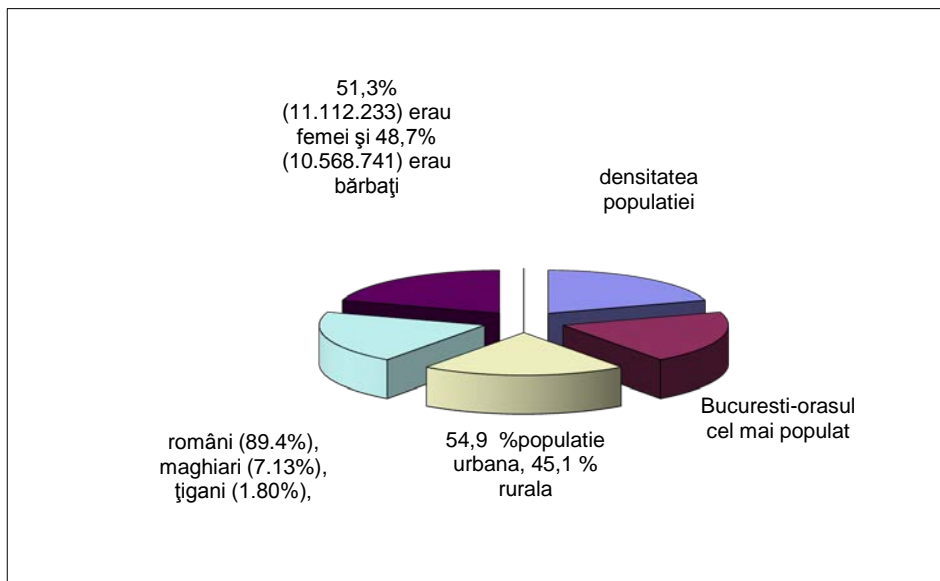
Diagrama poate fi concepută individual sau în perechi, în grupe sau frontal.

Asemănările și deosebirile între populația continentelor Asia și Africa

5. Diagrama „Soarele caracteristicilor”

Comunicarea sarcinii de lucru: Desenați un cerc și din interiorul lui trasați raze. În interiorul fiecărui sector de cerc scrieți o caracteristică a populației României.

6. Graffiti

Comunicarea sarcinii de lucru: Fiecare grup ați primit o foaie care are scris în centrul ei un cuvânt. Toți membrii grupului scrieți simultan ideile despre subiect pe această foaie, fără să discutați între voi, trasând linii de la cercul central.

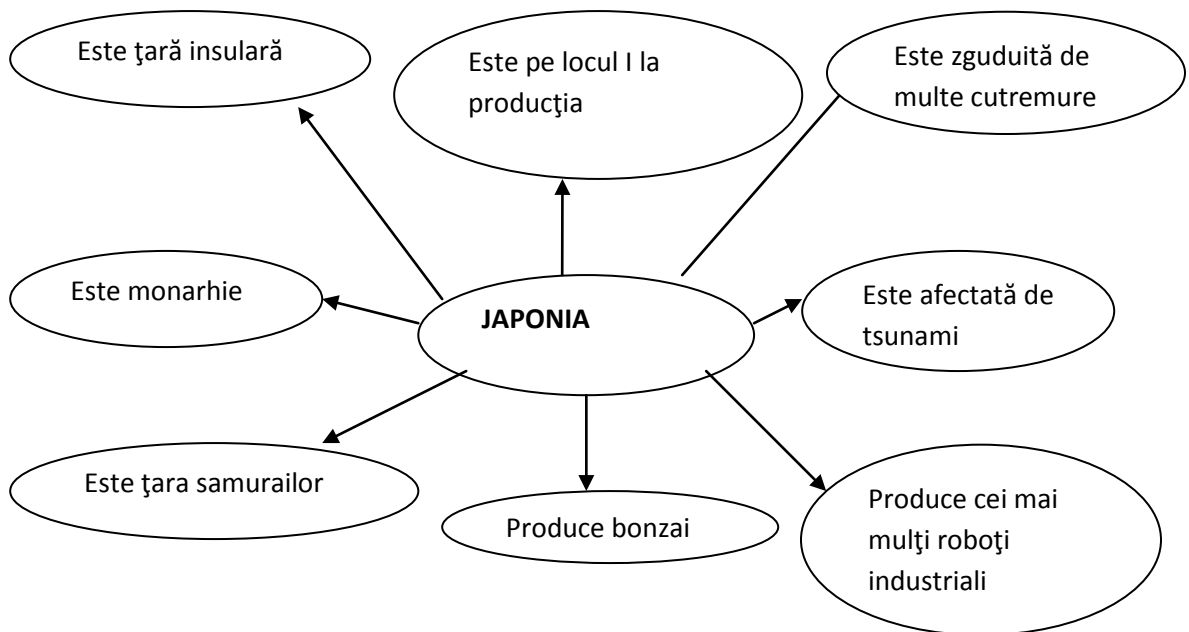
Schimbarea foii între grupuri pentru completarea altor idei.

Returnarea foilor către grupurile inițiale.

Analizarea și sintetizarea ideilor în grupuri.

După ce membrii grupului analizează ce a scris fiecare, se ajunge la o singură concluzie care este scrisă pe foaie.

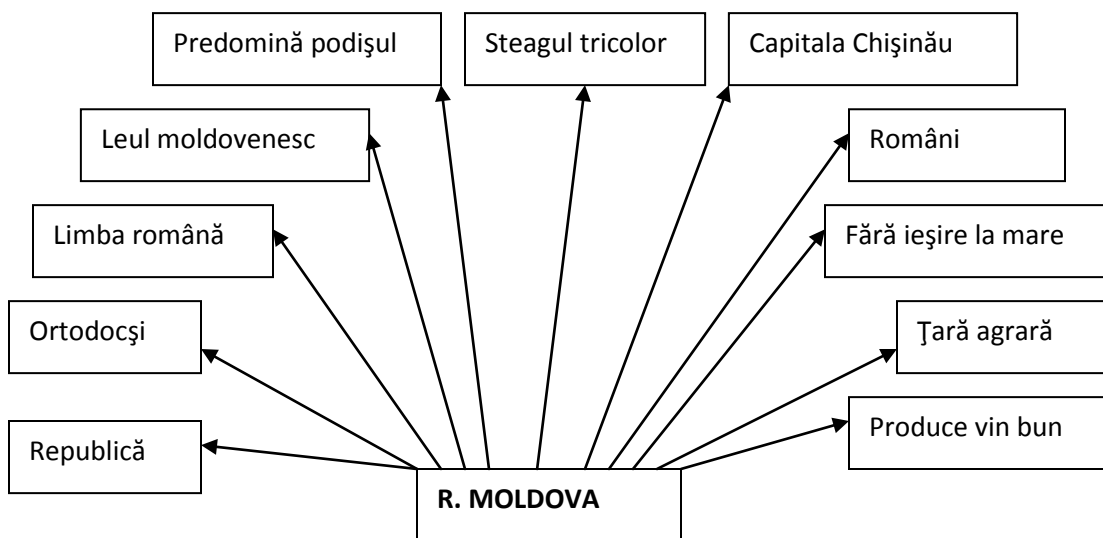
Afișarea posterelor și prezentarea lor de către un membru al grupului.

7. Copacul ideilor

Comunicarea sarcinii de lucru: La baza foii, în partea centrală, într-un dreptunghi scrieți cuvântul cheie R. Moldova. De la acest dreptunghi ramificați spre partea superioară, asemeni crengilor unui copac, toate cunoștințele evocate.

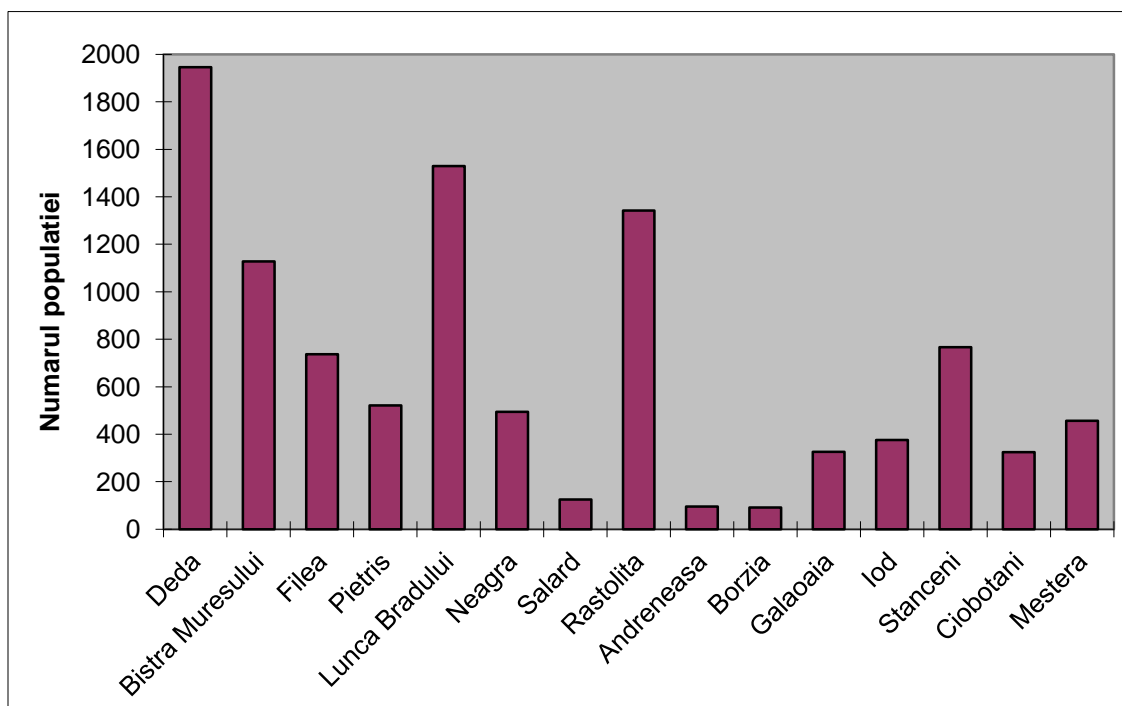
Activitate pe grupe: Foaia trece de la un membru la altul și fiecare elev are posibilitatea să citească ce au scris colegului.

9. Diagramele

9. 1 Diagrama în coloane

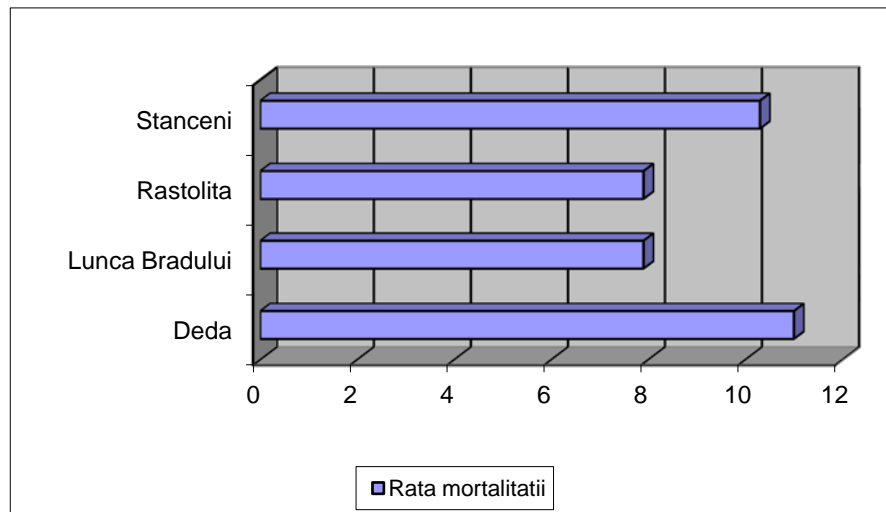
Comunicarea sarcinii de lucru: Realizați printr-o diagramă în coloane dimensiunea localităților din Defileul Toplița-Deda după numărul de locuitori.

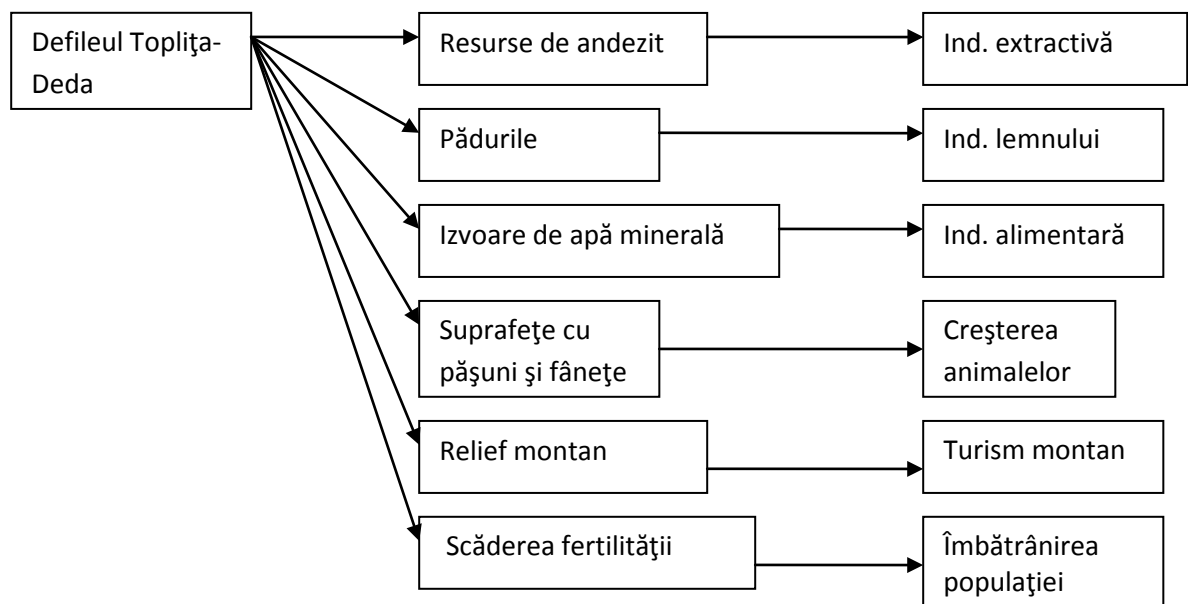
9. 2 Diagrama în benzi

Comunicarea sarcinii de lucru: Reprezentați print-o diagramă în benzi rata mortalității la nivelul comunelor din Defileul Toplița-Deda la recensământul din 2002.

10. Organizatorul grafic de tip cauză-efect

Comunicarea sarcinii de lucru: Citiți textul și explicați grafic cauzele evoluției numărului de locuitori a Defileului Toplița-Deda

11. Cadranele

Comunicarea sarcinii de lucru: Trasați două axe perpendiculare; obțineți patru cadrane. Citiți textul și scrieți pe scurt ideile esențiale referitoare la subiectul propus.

Rețeaua hidrografică a Defileului Toplița-Deda

Rețeaua hidrografică este reprezentată, în principal, de râul Mureș, pe o lungime de 42 km, care străbate defileul de la est la vest, colectând apele pâraielor: Toplița, Călimanul, Mermezeu, Zebrac, Gudea, Ilva, Sălardul, Răstolița, Iodul, Gălăoaia, Bistra. Se remarcă prezența unei "bălți termale" pe malul râului Mureș, cunoscută sub numele de micul Banfi, ca o replică la adevăratului Banfi, din stațiunea Bradul aflată în Toplița. Aici este un binecunoscut loc de camping pentru turiști în porțiunea dintre râul Mureș și calea ferată. Trebuie amintită aici existența unor izvoare de apă minerală la Stânceni.

Defileul Toplița-Deda traversat de râul Mureș cu lungimea de 42 km; curge pe direcția E-V.	Râul Mureș cu afluenții: Toplița, Călimanul, Mermezeu, Zebrac, Gudea, Ilva, Sălardul, Răstolița, Iodul, Gălăoaia, Bistra.
"Balta termală" pe malul râului Mureș, cunoscută sub numele de micul Banfi.	Izvoare de apă minerală la Stânceni.

12. Ciorchinele

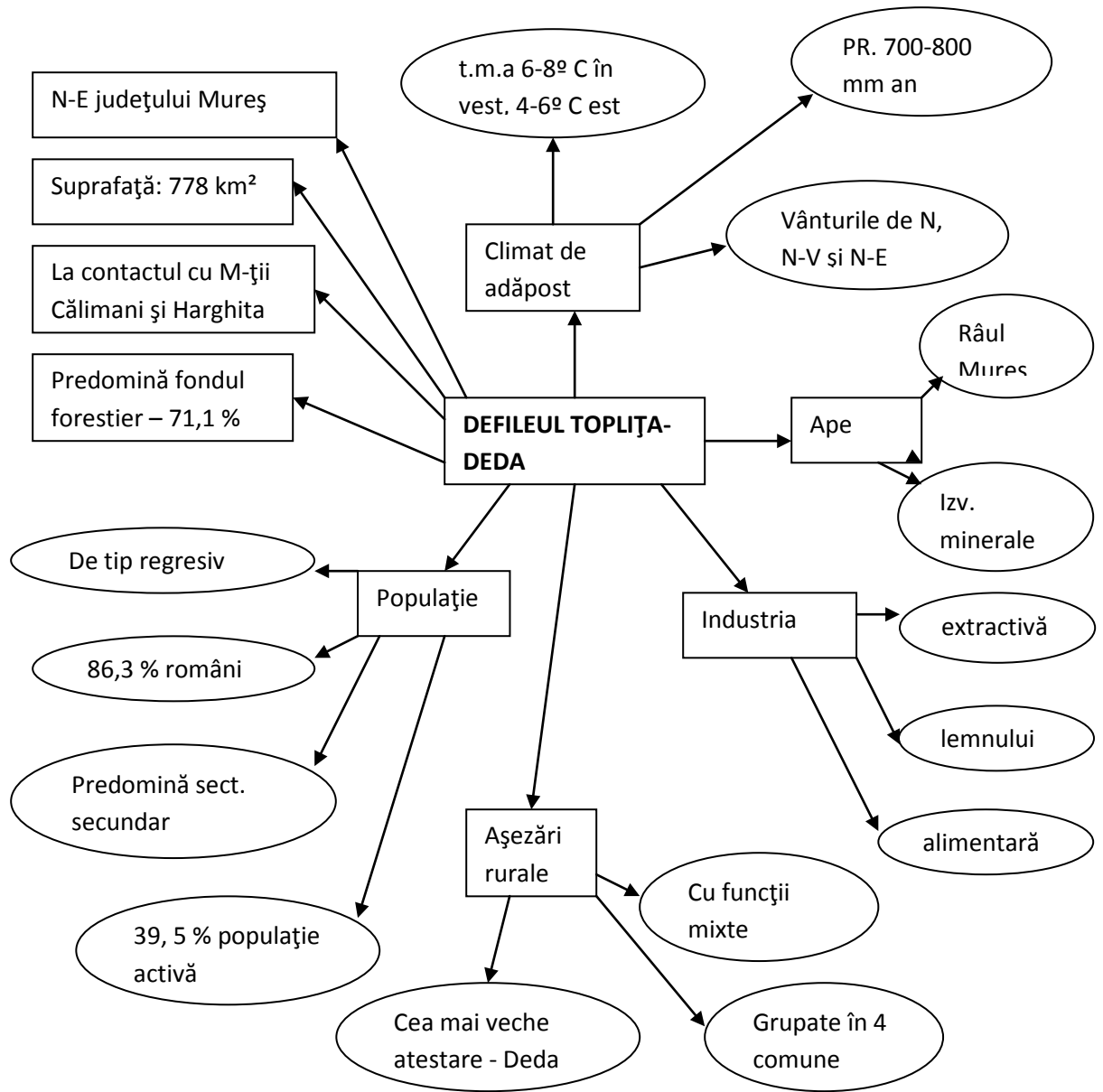
Comunicarea sarcinii de lucru: Scrieți Defileul Toplița-Deda în mijlocul unei foi goale și încercuiți-l. Scrieți toate cuvintele care vă vin în minte despre defileu. Când realizați acest exercițiu respectați următoarele reguli:

- Scrieți toate ideile care vă vin în minte
- Nu faceți judecăți de valoare
- Nu vă preocupați de ortografie sau punctuație
- Nu limitați numărul ideilor
- Nu vă opriți din scris decât după expirarea timpului alocat

Activitate individuală: Lucrați timp de cinci minute.

Activitate în perechi: Prezentați colegului de bancă ciorchinele realizat, completați-l cu informațiile primite de la el.

Activitate frontală: Vom completa ciorchinele pe tablă.

Proiecte didactice

Clasa: a IV-a

Unitatea de învățare: Elemente de geografie a României

Subiectul: București, capitala României

Motivatia: aceasta lectie este importanta deoarece este necesar a se cunoaste istoricul, caracteristicile fizico-geografice si institutiile capitalei Romaniei.

Obiective operaționale

A. Cognitive

Oc 1: să menționeze date legate de istoria Bucureștiului

Oc 2: să preleveze caracteristicile fizico-geografice specifice capitalei

Oc 3: să recunoască instituții politice, culturale și alte obiective turistice din București

Oc 4: să completeze planul tematic prin rezolvarea sarcinilor de lucru

Oc 5: să localizeze pe hartă orașul București stabilind limitele (vecinii)

B. Motrice

OM 1: să folosească corect instrumentele de lucru (hartă, atlas, culori, fișe de lucru, markere)

OM 2: să-și dirijeze efortul oculomotor către centrul de interes cerut de învățătoare

C. Afective

OA 1: vor manifesta interes și curiozitate pentru cunoașterea (spațiului geografic) locurilor pitorești din țară

OA2: vor trăi satisfacția reușitei pentru activitatea desfășurată

Tipul leciei: mixt

Resurse:

a. Procedurale

– metode și procedee: conversația euristică, descoperirea, problematizarea, Știu/ Vreau să știu/ Am învățat, brainstorming, ciorchinele, cadranele, munca în echipă, observația, exercițiul, lucrul cu harta, jurnalul grafic, turul galeriei

- forme de organizare: fișe de lucru, frontală, individuală, în echipe

b. **Materiale:** fișe de lucru, postere, hărți, computer, imagini, manuale, CD

c. Bibliografice

Emanoil Nicoară, Marcel Pene] – “îndrumător pentru utilizarea manualului” – Editura Aramis – 2005

Curriculum național – Programe școlare pentru învățământul primar, București 2006

Vasile S. Cucu, Ionica Soare – Ghid de predare-învățare a cunoștințelor geografice al cls. a III-a și a IV-a Editura N Ergo – Galați 2001

Ioan Nicola, Pedagogie EDP București 1994 Ionescu C., Strategii de predare-învățare Ed. Științifică, București 1992.

Evaluarea: Ce dovezi există că elevii au învățat lecția?

A). de conținut: răspunsurile și opiniile elevilor, realizarea ciorchinelui, completarea textului lacunar și a cadranelor

B). de utilizare a operațiilor gândirii: sintetizarea informațiilor în cadrane, explicarea fenomenelor și faptelor.

Desfășurarea situațiilor de învățare

Evocarea:

1. Conexiuni cu cunoștințele anterioare ale elevilor:

- Audierea fragmentului “Buketul de flori « de Ana Blandiana.

2. Organizarea cunoștințelor anterioare ale elevilor:

- **Braistorming** - Activitate frontală: Spuneți câte o idee despre București. Completăm pe tablă și în caiete.

Realizarea sensului:

3. Comunicarea subiectului lecției noi și motivarea pentru învățare

4. Lecturarea textului și explorarea sensului în grupuri

- Activitate individuală: fiecare echipă lecturează individual câte parte din text.

- Activitate în echipe: după citirea paragrafelor fiecare echipă are de alcătuit postere tematice:

Știu / Vreau să știu / Am învățat: echipa 1 – Istoricul Bucureștiului

ISTORICUL BUCUREȘTIULUI

- Curtea Veche, cel mai vechi monument feudal din București
- Palatul Voievodal, reședința domnitorilor munteni (Vlad Țepeș, Mihai Viteazul, Constantin Brancoveanu).
- București, capitala României – 1862
- Legenda întemeierii Bucureștiului
- Realizarea sarcinii de lucru cuprinsă în poster tematic. Anexa (1)

Cadranele: echipa 2 – Așezarea geografică, populație, economie

AȘEZARE GEOGRAFICĂ

- Localizarea pe hartă
- Așezare, vecini
- Vegetație
- Apele
- Populație
- împărțirea administrativ – teritorială
- Activități economice
- Realizarea sarcinii de lucru cuprinsă în posterul tematic (anexa 2)

Ciorchinele: echipa 3 – Instituții și locuri deosebite din București

INSTITUȚII ȘI LOCURI DEOSEBITE DIN BUCUREȘTI

- Instituții politice (Palatul Cotroceni, Palatul Victoria, Palatul Parlamentului)
- Instituții culturale (Universitatea, Ateneul Roman, Opera Română, Teatrul Național)
- Obiective turistice (Hotel Intercontinental, Muzeul Satului, Patriarhie, Arcul de Triumf)
- Realizarea sarcinii de lucru cuprinsă în posterul tematic (anexa 3).

5. Organizarea informațiilor

- Elaborarea schemei pe tablă: din fiecare echipă un elev va completa pe tablă o parte a schemei pe care o vom stabili împreună
- Verificarea schemelor din caiete și lămurirea unor probleme

Reflecție:

6. Evaluarea unor cunoștințe:

- Verificarea și consolidarea cunoștințelor noi printr-un text lacunar (Anexa 4)

7. Sintetizarea grafică a informațiilor

- Activitate individuală: **Jurnalul grafic** – Desenați pe o foaie a caietului un pătrat mare pe care-l împărțiți în patru pătrate

mai mici. Desenați în fiecare pătrat un element specific pentru București.

- Activitate frontală: **Turul galeriei.**
- Activitate individuală: completarea jurnalului grafic.

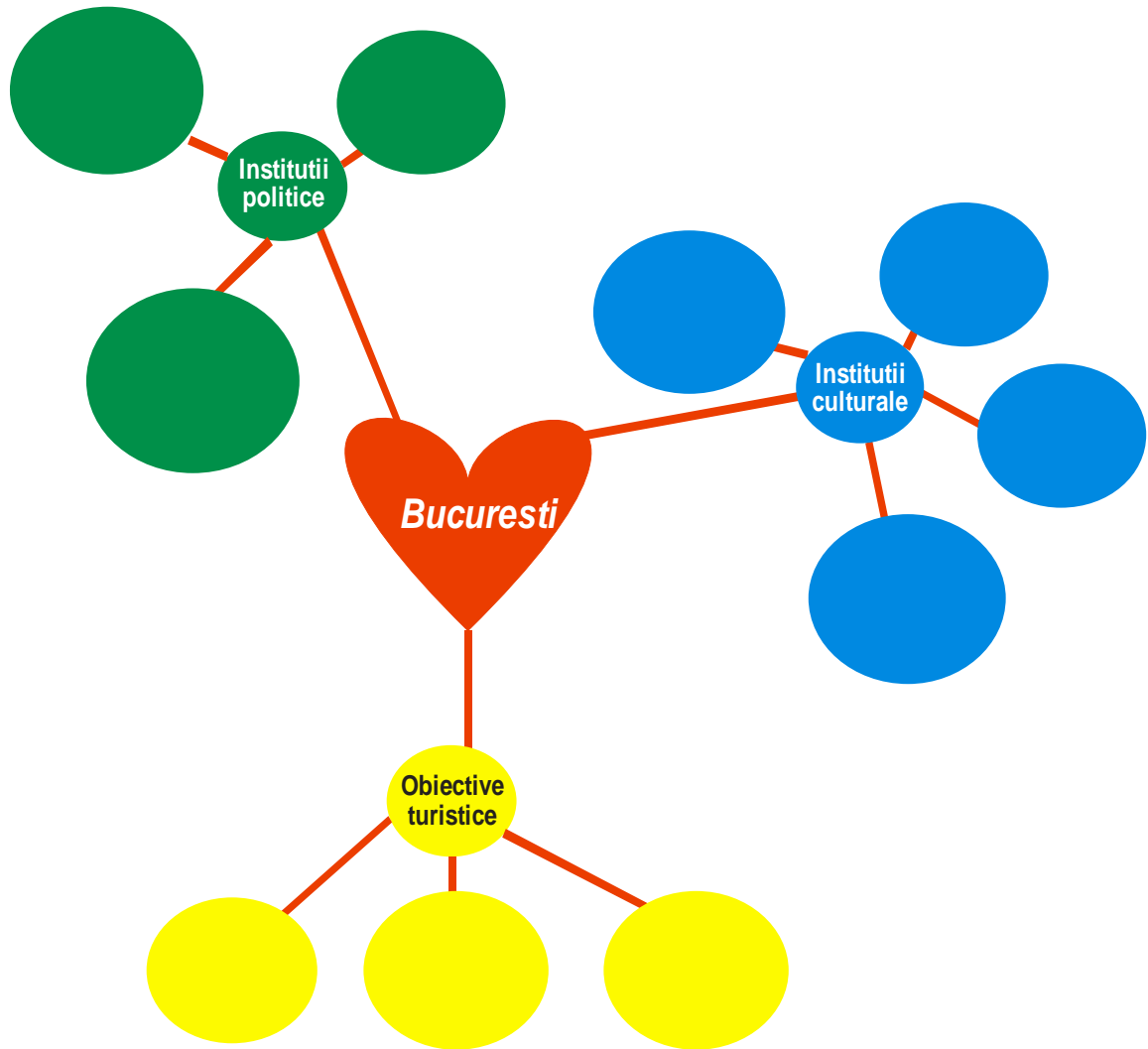
ANEXA 1

Ce știu?	Ce vreau să știu?	Ce am aflat?

ANEXA 2

Așezare geografică economică	Activitate
Populație	Impărțire administrativ teritorială

ANEXA 3

ANEXA 4

Orașul București este cel mai mare ..... al țării și capitala ..... cu peste 2.000.000 locuitori.

Se află în partea centrală a Câmpiei ....., într-o regiune netedă, fiind străbătut de râurile ..... și Colentina.

De un oraș propriu-zis se poate vorbi din ..... când domnitorul .....a mutat capitala de la Târgoviște în cetatea București.

Proiect didactic

Clasa a VI-a –curriculum extins

Subiectul lectiei: Olanda

Motivația: lecția este importantă deoarece se analizează un mediu geografic care prezintă asemănări, dar și deosebiri față de cel al Marii Britanii.

Obiective operationale:

Elevii la sfarsitul lectiei vor fi capabili:

- O1. Sa precizeze pozitia geografica si vecinii Olandei, in conditiile utilizarii hartii fizice a Europei;
- O2. Sa caracterizeze cadrul natural al Olandei , citind si interpretand harta acestei tari;
- O3. Sa expuna informatii generale privind populatia si asezarile umane din Olanda , utilizand textul si harta acestei tari;
- O4. Sa prezinte caracteristicile generale ale economiei Olandei , utilizand harta si textul adecvat;
- O5. Sa realizeze comparatii intre Olanda si Marea Britanie , identificand cel putin 4 asemanari si 4 deosebiri .

Resurse:

- **procedurale:** expunerea, explicatia , diagrama Venn, stiu-vreau sa stiu-am invatat, problematizarea, lucrul cu harta, comparatia, brainstorming.

- **materiale:** harta fizica a Europei, manualul, fise de lucru, harta- fisa, markere.
- **bibliografice:** Daniela Strat, Manuela Popescu , Geografia continentelor-Europa, editura Teora, 1999; Gica Pehoiu, Geografia- considerente didactico-aplicative , editura Transversal, Targoviste , 2007.

Evaluarea: *Ce dovezi exista ca elevii au invatat lectia?*

- *de continut:* raspunsurile la intrebari, completarea tabelului, a diagramei Venn, a schitei logice si a rebusului
- *de utilizare a operatiilor gandirii:* sintetizarea informatiilor, compararea cu Marea Britanie, explicarea fenomenelor.

Tipul lectiei: mixt

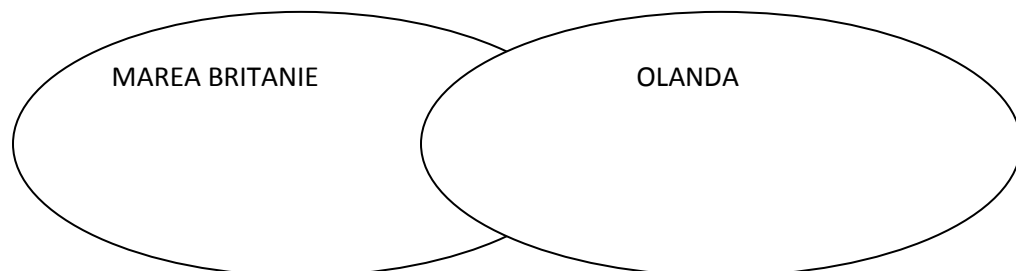
Desfasurarea situatiilor de invatare

Evocarea

- **Conexiuni cu cunostintele anterioare ale elevilor**

Cer elevilor sa completeze diagrama Venn, ce va constitui punctual de plecare in lectie pentru metoda Stiu-vreau sa stiu am invat. Se lucreaza individual apoi in perechi.

Diagrama Venn - 4 asemanari si 4 deosebiri

- **Organizarea cunostintelor anterioare ale elevilor:**

Se completeaza pe tabla caracteristicile asemanatoare ale Marii Britanii si Olandei, apoi deosebiri.

Realizarea sensului:

- **Comunicarea subiectului lectiei noi si motivarea pentru invatare**
- **Lecturarea textului suport –Anexa 1 si completarea tabelului de mai jos:**

STIU	VREAU SA STIU	AM INVATAT

- **Organizarea informatiilor:**

Elaborarea schemei pe tabla si lamurirea anumitor probleme

Reflectie

- **Evaluarea unor cunostinte**

Verificarea si consolidarea cunostintelor printr-un rebus geografic – Anexa 2.

Extindere

- **Scrierea explicativa.** Raspundeti la urmatoarele intrebari:

1. De ce iernile sunt blande in Olanda , desi aceasta tara este situate la latitudinea de 51° lat. N?
2. De ce raurile Olandei la varsarea in Marea Nordului formeaza estuare?
3. Cum explicate faptul ca Olanda a devenit o mare putere coloniala detinand teritorii si in America de Sud, desi este o tara destul mica sub aspectul suprafetei?

Anexe

Anexa 1 – text suport

Olanda= Regatul Unit al Tarilor de jos - NEDERLAND

Asezare geografica: in Europa de Vest , cu iesire la Marea Nordului, se invecineaza cu Germania la E, Belgia la S. Este traversata de paralela de 51 grade lat. N

Mai este numita „Tara polderelor”, „Tara Morilor de vant”, „Tara lalelelor”

Tarmurile sunt deltaice , nisipoase si joase, ele suportand modificari datorita lucrarilor de indiguiri si desecari.

Cadrul natural

Relieful este dominat de campie, relief ce face parte din Campia Europei de Vest

Altitudinea reliefului este foarte joasa, o buna parte din suprafata Olandei(1/3) aflandu-se sub nivelul 0 al marii, aceasta reprezentand pentru poporul olandez o adevarata lupta cu natura, prin aceea ca au construit diguri , protejand suprafetele uscate si transformandu-le in *poldere*

Clima- temperat oceanica , cu ierni blande si veri racoroase, precipitatii bogate aduse de vanturile de vest

Apele- prezinta debite bogate , influentate de clima, se varsa in Marea Nordului, formand la varsare estuare. Sut navigabile(vezi harta)

Vegetatia- restransa , reprezentata de pasuni si fanete

Populatia(valoare vezi manualul)

Apartine poporului germanic, prezinta valori mari ale densitatii: 377 loc/km patrat.

Asezarile urbane: **Amsterdam**-capitala constitutională, **Rotterdam-**, **Haga**-reședința regală a administrației de stat, **Eindhoven** cu uzinele Philips.

Primele trei mari orașe formează o grupare numită **Randstad Holland**

Economia: este dezvoltată, bazându-se pe resurse proprii cât și din import.

Resursele naturale: gaze naturale (locul IV pe Glob), petrol.

Un rol important în dezvoltarea economiei l-a avut tradiția meșteșugărească dar și specializarea forței de muncă , transporturile maritime.

Este o mare putere colonială detinând teritorii și în America de Sud.

Principalele ramuri industriale dezvoltate sunt: textile, alimentară, construcții navale, prelucrarea diamanților, prelucrarea și chimizarea petrolului

Agricultura: are caracter intensiv, este cea mai performantă din lume. Se cresc bovine. Se cultivă legume, flori, fructe’

Transporturile se realizează prin intermediul fluviilor și canalelor. Rotterdam –cel mai mare port al lumii. 30% din marfurile statelor UE se descarcă în porturile olandeze.

Este țară membră a UE .

Anexa 2 – rebus geografic

- 1) Cel mai mare port maritime din Europa
- 2) Florile îndragite de către olandezi
- 3) Reședința regală de aici
- 4) Taierea și slefuirea acestor pietre prețioase
- 5) Suprafețe de uscat obținute prin desecarea teritoriilor inundate de mare
- 6) Denumirea oficială a Olandei